

Keitä ovat nykyajan luddiitit?

Ostin viime syksynä uuden auton. Edelliselle ehti kertyä ikää reilut 13 vuotta. Saman merkin uuden ”järkimallin” hintaluokka on pykälää alempi, mutta teknologiaa on tullut rutkasti lisää. Tuntuu kuin auto olisi täytetty härpäkkeillä, jotka lähettelevät alinomaan ilmoituksia monitoiminäytölle niin, että on vaikeaa keskittyä itse ajamiseen.

Auton uudet toiminnot saavat minut monesti lähes raivon partaalle ja epäilemään, ovatko ne kaikki ihan tarpeellisia. Ei silti tulisi mieleeni purkaa raivoani autoon. Toisaalta toimintojen kytkeminen pois päältä arveluttaa, koska ne osaltaan myös parantavat ajoturvallisuutta.

Uuden auton käsikirja on yhtä paksu kuin ennenkin, mutta erilainen. En ole vielääkään ”joutanut” opiskelemaan sitä kokonaan. Autoissa ei ole tapahtunut yhtä suurta edistystä kuin kännyköissä, jotka ovat nykyään varsin helppokäyttöisiä ja kuluttajajäystävällisiä. Autoteollisuutta taitaa edelleen vaivata sellainen insinöörivetoisuus, joka osaltaan koitui Nokian kohtaloksi. Helppokäyttöisyyttä ilmeisesti kaivattaisiin moneen teknologiaan, jota tässä maassa ajetaan sisään.

Ihmiset eivät pidä uudesta teknologiasta, jos se tuo liian suuria muutoksia heidän elämäänsä. Esimerkiksi itseohjautuvien autojen uskotaan joskus tulevaisuudessa vievän paljon kuljetusalan työpaikkoja. Se voisi tuntua hyvin vakavalta uhalta. Herättäisikö se vastareaktion?

Uusi teknologia voi heikentää palkansaaajien neuvotteluasemaa suhteessa työnantajiin.

1800-luvun alun Englannin luddiitit ovat kuuluisimpia varhaisia protestoijia uutta teknologiaa vastaan. Yleisesti heiltä luullaan päässeen primitiivireaktio, koska uudet kutomakoneet veivät heiltä työpaikat: he ryhtyivät rikkomaan koneita. Historiantutkijat kertovat luddiiteista muuta, joka on kiinnostavaa nykyajankin näkökulmasta.

Monet luddiitit olivat tosiasiaassa taitavia käsityöläisiä, jotka olivat harjoitelleet vuosia saavuttaakseen taitonsa ja ansiotasonsä. He osasivat käyttää koneita eivätkä vastustaneet uutta teknologiaa sinänsä. He pelkäsivät ammattitaidottomien työläisten, maahanmuuttajien ja koneiden vievän heiltä työt. Tilannetta kärjisti vielä taantuma, joka liittyi Napoleonin vastaan käytyyn sotaan.

Kun valtio ei vastannut luddiittien vaatimuksiin avusta, muutamat epätoivoiset kutojat alkoivat särkeä koneita. Luddiitit pyrkivät parantamaan neuvotteluasemaansa suhteessa työnantajiin ja vaativat lisää työpaikkoja ja parempia palkkoja. Hyökkäykset kohdistuivat työnantajien ”vilpillisiin ja petollisiin tapoihin” käyttäen koneita vakiintuneiden työehtojen kiertämiseksi.

Onko meillä nykyäänkin luddiitteja? Kaiken maailman virusten levittäjät ja muut cyberhäiriköt eivät protestoi työpaikkojen menettämistä vastaan eivätkä vaadi parempia palkkoja ja työoloja. Teknologian helppokäyttöisyyden vaatiminenkaan ei ole nykyajan luddismia, mutta ilmassa on pitkälti samalaista tyytymättömyyttä kuin yli 200 vuotta sitten.

Nykyajan työnantajat voivat tavoitella kustannussäästöjä tavoilla, joissa he käyttävät hyväkseen uutta teknologiaa ja jotka uhkaavat työpaikkoja ja vakiintuneita työehtoja. Globalisaatioon liittyvät arvoketjut, alustatalous, työasioiden tunkeutuminen vapaa-ajalle ja yrittäjäriskin ulkoistaminen alihankkijoille ja itsensä työllistäjille ovat kaikki esimerkkejä tästä.

Tällaisessa maailmassa yksinäinen työntekijä on heikoilla, ellei hän edusta sellaista huippua, joka pystyy sanelemaan omat työehtonsä. Protestoiminen on luonnollinen reaktio, mutta se voi saada muukalaiskammon ja populismin kaltaisia muotoja, jotka eivät osu oikeaan kohteeseen. Toisin kuin 200 vuotta sitten meillä on nyt vaaleja ja hallitusohjelmia, joissa voidaan ottaa huomioon tutkimustietoa uuden teknologian vaikutuksista. Kuulevatko poliitikot? ■

